

ICEF-2011 İstanbul Ekonomi ve Finans Konferansı Açılış Konuşması

Ali BABACAN

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Fatih Üniversitesinin çok değerli Rektörü, Fatih Üniversitesinin çok değerli Dekanı, dünyanın dört bir köşesinden bugün bizlerle olan çok değerli akademisyenler, değerli bilim adamları, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Bugün bir ilk olan Fatih Üniversitesi'nin düzenlemiş olduğu İstanbul Ekonomi ve Finans Konferansı ve silesiyle bir aradayız ve bu toplantıyı, bu konferansı düzenledikleri için Fatih Üniversitesi'nin tüm yönetimine ve mensuplarına özellikle teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Ekonomi ve finansın uluslararası boyutta burada, İstanbul'da tartışılıyor olması ve bundan sonra da daha da çok tartışılacak olması aslında bir sürpriz değil. İstanbul, gittikçe dünyada önemini artıran, finans sonucunda ağırlığını artıran bir şehrimiz. Üstelik 2023'ün dünyasında bizim hedefimiz İstanbul'u dünyanın en değerli 10 finans merkezinden birisi haline getirmek. Şimdiden bu vizyonda çalışmalarımızı başlatmış durumdayız ve 2009 yılında açıkladığımız strateji ve eylem planları da bunun uygulamasına başlamış durumdayız.

Değerli konuklar, değerli katılımcılar; dünya ekonomisi son derece enteresan, son derece sıra dışı dönemlerden geçiyor. Özellikle 2008'den itibaren, 2008'in son aylarından itibaren kendisini hissettirmeye başlayan, 2009'da bir bakıma en üst noktasını bulan küresel ekonomik ve finans krizi dünyadaki hemen hemen tüm ülkeleri az ya da çok etkilemiş durumda.

Bu krizin safhalar halinde seyrettiğini görüyoruz. Birinci safhası sadece finans sektörüyle ilgili gibi göründü, pek çok büyük finans kuruluşu ciddi sorunlar yaşamaya başladı. Arkasından 2009 yılında gittikçe yaygınlaşan bir şekilde pek çok ülkede ekonomik yavaşlamayı beraberinde getirdi. Bu ekonomik yavaşlama da yine pek çok ülkede sosyal problemlere ve arkasından da siyasi krizlere yol açtı. Finans kriziyle başlayan, ekonomik krize dönen, sosyal krizleri doğuran, bunun sonucunda siyasi krizleri beraberinde getiren gerçekten oldukça sıkıntılı bir tablo görüyoruz.

Biraz önce Sayın Acemoğlu detaylarıyla özellikle krizin ilk başlangıç noktasını ve arkasında yatan sebepleri anlattı, güzel bir analiz yaptı. Fakat dikkat ederseniz sunumunda siyasi irade, siyasi bakış kavra-

mini çok sık kullandı ve gerçekten de doğru bir noktaya işaret etti. Çünkü kağıt üzerinde, teoride çok güzel uygulamalar oluşturabilirsiniz, çok güzel projeler, modeller, programlar oluşturabilirsiniz, ama iş dönüp dolaşıyor uygulamaya geliyor. Uygulama da siyasi iradeyle çok çok ilgili. Güçlü bir siyasi irade, korkmadan doğruları yapacak bir siyasi irade ciddi şekilde olmadıkça ekonomide olumlu sonuçlar almak pek kolay değil. Üstelik sadece burada zayıf bir performanstan bahsetmiyoruz, zamanında güçlü bir siyasi irade ortaya konmayınca nasıl büyük krizlerin doğabileceğini, nasıl dünya finans sisteminin ve küresel ekonominin ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalabileceğini geçtiğimiz son 2-3 yıl bize gayet güzel bir şekilde öğretti. Aslında biz bunu Türkiye özelinde kendi 1994 krizimizde, 2000-2001 krizinde yaşadık. Yani siyasi irade olmayınca, güçlü bir şekilde doğruları söyleyen, doğruları yapan bir yönetim iş başında olmayınca nasıl ülkeler krizden krize savrulabiliyor, biz Türkiye örneğinde bunu yaşadık, defalarca yaşadık. Ve Türkiye'de 2002 yılından itibaren adeta bir sil baştan oldu. Ve bundan önceki sunuşlar, bu bahsedilen lobiler, zenginlerin koyduklarıyla yönlendirilmesi, parası olanların koyduklarıyla yönlendirilmesi, belli bir etki alanının, belli bir etki grubunun siyasetçilerin üzerinde baskısı, Türkiye'nin de uzunca yıllar maalesef yaşadığı acı tecrübeler. Tabi bunları biz geri kalmış, az gelişmiş ülkelerde görmeye belki alıştık, dünyada pek çok örneği var ama dünyanın en büyük ekonomisinde benzer bir tablo görünce bu son derece kaygı verici. Çünkü bugün belli bir büyüklüğün üzerindeki ekonominin yöneticileri sadece kendi ülkesinin istikrarından sorumlu değil. Eğer Amerika'da olup biten oradaki bir yanlış politika bizim ülkemizi etkiliyorsa, Asya'yı etkiliyorsa, Afrika'yı etkiliyorsa, işte o zaman bu yöneticilerin bir küresel sorumluluk duygusuyla hareket etmeleri lazım. Bu sorumluluklarını da iyi anlamaları lazım. Bu krizden sonraki yapılan çalışmalarda, ki özellikle G-20 çerçevesinde yapılan çalışmalarda batmayacak kadar büyük tanımı içerisine girebilecek ülkeler tanımlandı, ilk 25 ülke oluşturuldu. Ve o ilk 25 ülkenin içerisinde Türkiye de var, yani Türkiye'de finans sisteminde bir sorun çıktığında tüm küresel finans sistemini etkileyecek boyutta bir ekonomi büyüklüğe, finans büyüklüğüne ulaşılmış olduk. Dolayısıyla, bizler de adım atarken, karar alırken sadece Türkiye'yi değil küresel ekonomiyi de düşünmek zorundayız.

Şöyle bir bakacak olursak, özellikle 2008 krizine bizi getiren sürece bakacak olursak; buradaki en önem-

li eksiklik, siyaset kurumunun düzenleyicileri zamanında gerekli adımları atması-atamaması. Eğer zamanında doğru bir regülasyon yapılırsa ve bu düzenleme istisnasız bir şekilde uygulanırsa ve bu uygulamayla ilgili yaptırımlar yeteri kadar büyük olmazsa neler olabileceğini hep beraber yaşadık. Biz Türkiye’de küçük, kendi çapımızda bir örneklerle yaşamıştık ama, şimdi Amerika kaynaklı olarak da bunu yaşadık. İşte bu sebeptir ki biz biraz da Türkiye olarak kendi tecrübemizden istifade ederek, o 2000-2001 krizinin bir bakıma bize çektiği o büyük zararları, o büyük sıkıntıyı da göz önünde bulundurarak 2003-2004 yıllarından itibaren çok önemli reformlar yaptık. Yeni Bankacılık Yasası çıkarttık, yeni bir Kredi Kartı Yasası çıkarttık, bir Mortgage Yasası çıkarttık, tasarruf sigortasıyla alakalı bir özel yasa çıkarttık. Regülasyon çerçevesini çok sıkı tuttuk. Şu anda sık sık bahsedilen stres testlerini biz 2004, 2005, 2006 yıllarında sürekli yaptık. Ve 2006 yılı geldiğinde tüm o düzenlemelerimiz önemli ölçüde tamamlanmıştı, o stres testlerimize baktığımızda tek tek her bankanın bünyesinin oldukça sağlam olduğunu, sağlamlaşmış olduğunu gördük. Bütün bunları yaparken çalışmalarımız çok kolay olmadı. Bankacılık Yasamızda örneğin kişisel sorumluluk kavramı getirdik, ki bunu ben uluslararası çevrelerde anlattığımda şöyle bir irkiliyor herkes, ne demek bu diyor. Bizim uygulamamızda banka yöneticilerinin ve hakim ortaklığın şartsız sorumluluğu vardır. Bunu koymadığınızda ne oluyor? Bankalar para kazanırsam benim, yöneticiler de güzel bonus alıyorlar, bu kârdan paylarını alıyorlar. Peki zarar ederse, batarsa, batarsan anahtarları birilerine teslim edip giderim, kazandığım da yanıma kâr kalır diyebiliyorlar. Bu nasıl yapıya götürüyor bankaları ve finans kuruluşları? Ben riski alayım, kazanırsam bana, kaybedersem nasıl olsa zararını birileri çekiyor. Batıyorum, kreditorler ve sermayedarlar bunu nasıl karşılıyor? Yok, devlet beni gelip de kurtarırsa da daha karlıdır, bunun maliyetini nasıl olsa karşılıyor. İşte buna asla izin vermemek lazım. Böylesine bir şirketleri, finans kuruluşlarımızı rehavete sürükleyecek bir yapıya asla izin vermemek lazım.

Yine küçük bir örnek, özellikle yabancı konuklarımız için; bizim Mortgage Yasamızda, yani Konut Kredisi Yasamızda yüzde 25’lik bir en az ödeme şartı vardır, yüzde 25. 2006 yılında biz bunu koyduk, biz bunu koyarken de Türkiye Büyük Millet Meclisi bu yasayı geçirirken çok zorlandık. Bu yüzde 25 de nereden çıktı dediler, yıl 2006. Siz Amerika’yı görmüyor musunuz dediler, bunlar o işi 100 yıldır yapıyor. Siz onlardan iyi mi biliyorsunuz ki bu sınırlamayı buraya getiriyorsunuz dediler. Biz dedik ki olabilir, ancak riskler var, riskler birikiyor, Amerika’da da birikiyor, pek çok ülkede de birikiyor, biz kendimiz için doğruyu yapmalıyız. Hem bankaların bilan-

çosunu korumalıyız, hem de sosyal sıkıntılara ileride sebep olmamak adına, vatandaşlarımızın gerçekten ödeme gücü olanlarının belli miktarda borca girmesini sağlamak adına bunu yapmak zorundayız dedik. Sonunda ikna oldular ve yasamız o şekilde çıktı. Hatta son aylarda o kuralı delmek isteyen, etrafından doluşmak isteyen birkaç tane banka tespit edildi, geçen BDDK Başkanımız biliyorsunuz ağır bir uyarıda bulundu. Eğer kuralı bozarsanız lisansınızı iptal ederim, bir daha konut kredisi falan kullanıramazsınız dedi. Peki bunu bir BDDK Başkanı hangi güce dayanarak söyler? Arkasında siyasi irade sapasağlam durmasa, sen korkmadan doğru yap, biz senin arkanızdayız demese siyasi irade, bunu birilerinin çıkıp açıkça söylemesi kolay değil. Yine Sayın Acemoğlu, lobilerden bahsetti, banka lobilerinin Washington üzerinde ne kadar etkili olduğundan bahsetti. Bakın sadece parlamentolar üzerinde değildir bu lobi, bu lobi basın üzerinden de gelir, akademisyenler üzerinden de gelir. Çünkü bankacılık demek para demek, para var. Parayla etki alanınızı çok rahat genişletebilirsiniz, yandaş bulmanız çok zor değil. Bir tez ortaya attığımızda basınıyla, parlamenterleriyle, köşe yazarlarıyla, hatta bazı akademisyenlerle bu tezinizin arkasına güç biriktirmek çok zor değil. İşte burada mutlaka herkesin çok çok uyanık olması gerekiyor, çok çok dikkatli olması gerekiyor. Uzun vadeli istikrar adına, sürdürülebilir büyüme adına herkesin mutlaka akl-ı selim ile hareket etmesi gerekiyor. Asla kısa vadeli rüzgarlardan etkilenmememiz gerekiyor.

Burada nasıl büyük bankalar, belli bir ölçeğin üzerindeki bankalar bir risk olarak görülüyorsa, yani batmayacak kadar büyük kavramı varsa, aslında bunlar reel sektör kuruluşları için de geçerli. İşte Amerika örneği, aman GM batmasın. Yıllardır bunu diye diye öyle bir dev oluşturdu ki kaç hükümet döneminde, kaç yönetim döneminde Amerika’da bu oldu. Aman GM batmasın. Peki ne oldu? Korkunç bir hantal yapı, verimsiz, sürekli zarar eden, rekabet gücünü aslında çoktan kaybetmiş, fakat ara ara batma noktasına geldiğinde devletten sömürdüğü kaynaklarla ayakta duran garip bir yapı. Bunun toplam anlamda ekonomiye faydası mı var, yoksa zararı mı var bunu ayrıca bir değerlendirmek lazım. Baştan bu şirketlerin bu kadar büyümesine izin verilmemesi lazım. Zaten rekabet doğru düzgün işliyorsa rekabet, herhangi bir şirketin bu kadar büyük, bu kadar hakim hale gelmesi çok da mümkün değil. Yani eğer herhangi bir sektörde böyle bir-iki firma aşırı büyüyorsa, diğer firmalar yaşayamıyorsa işte rekabetle ilgili düzenlemede ve bunun denetlenmesinde demek ki sorunlar var o ülkede, rekabet iyi işlemiyor. Baştan tedbir almak, baştan önleyici adımlar atmak burada son derece önemli. Kim ben batmayacak kadar büyüdüm derse, bilin ki orada sorun var, orada verimsizlikler başlıyor, orada rehavet başlıyor. Orada ülkenin kaynaklarını yok

yere tüketmenin, heba etmenin bir bakıma temelini atıyorsunuz, orada bir çerçevesini oluşturuyorsunuz. İşte düzenleyicilerin, denetleyicilerin buna çok çok dikkat etmesi lazım.

Değerli konuklar, değerli katılımcılar; bu uygulamalarda o ülkenin tabii sosyal yapısı önemli, siyasi yapısı önemli. Ve bütün bunlar aslında neye yönelik? Sürdürülebilir büyümeye, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik adımlar. Yani büyümenin sürekliliği, kalkınmanın sürdürülebilirliği. Aslında finans sektörünün istikrarı da, sürdürülebilirliği de bu çerçevenin içerisinde ele alınması gereken bir konu. Sürdürülebilirlik ne demek? Kısa vadeli politikalarla geleceği heba etmemek demek. Sürdürülebilirlik ne demek? Bugün attığınız adımın sadece yarını değil, 1 yıl sonrasını, 3 yıl sonrasını, 10 yıl sonrasını da düşünmek demek, politikaları buna göre kurgulamak demek.

Bakın biz şu anda Birleşmiş Milletlerin bir kurduğu çalışma ekibiyle, bir üst düzey panelle beraber 2050 raporu hazırlıyoruz. Finlandiya Cumhurbaşkanı ve Güney Afrika Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın Eşbaşkanlığında ve içinde siyasetçilerin olduğu, çevre bilimcilerin olduğu, akademisyenlerin olduğu ve iş adamlarının olduğu 22 kişilik bir grup. Bu çalışma grubuna Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri beni de davet etmişti geçen sene. Ve 3. toplantısını 3 gün önce Helsinki'de gerçekleştirdik. Daha sonraki toplantı New York'ta gerçekleşecek. Ve 2050 yılının temel temasına küresel sürdürülebilirlik adını koyduk, küresel sürdürülebilirlik. Çünkü karşımızda şöyle bir acı tablo var: Eğer herkes her şeyi bugün yaptığı gibi yapmaya devam ederse, ülkeler ana politikalarında herhangi bir değişikliğe gitmezlerse, 2050'nin dünyası bugünkünden yaşaması çok daha zor, çok daha riskli bir dünya haline gelecek. Zenginle fakir arasındaki uçurumun büyüdüğü, çevre ile ilgili sıkıntıların büyüdüğü, küresel ısınmanın artık çok daha büyük bir tehdit haline geldiği, işsizliğin özellikle bazı ülkelerde artık sosyal barışı tehdit edecek boyutlara geldiği bir tabloyu göreceğiz. Dolayısıyla, bugünden adımlar atılmalı, bugünden küresel ölçekte işbirliği ve bir vizyon birliği sağlanmalı ki 2050 yılı geldiğinde, o günün 9 milyarı bulacak dünya nüfusu, bugünden daha iyi şartlarda yaşayabilsin.

Burada özellikle sosyal politikalar büyük önem taşıyor. Yani ekonomik politikalarını sosyal hayattan bağımsız olarak düşündüğünüzde, yine sürdürülebilirlik konusunda hemen sıkıntılar baş gösteriyor. Biraz önce Amerika örneğinden de gördük. Ama yanlış adımlar atarlarsa, gelir dağılımı bozulursa bir ülkede gittikçe, o zaman siyasetçilerin yönü de şaşıyor, yanlış politikalar uygulanmaya başlanıyor. Biraz önce sunuştta vardı. Farklı gelir dilimleri Amerika'da ne yöne seyretti diye ve uzun vadeli baktığımız-

da Amerika'da olup biten sadece zenginle fakir arasındaki uçurumun daha da açılmasıdır. Yani zengin olanların geliri daha çok artıyor fakir olanlara göre ve uçurum hızla büyüyor.

Ben Türkiye'den bir örnek vermek istiyorum. 2002'den 2009'a Türkiye'de ne oldu bu durum, ki biz bunu her yıl muntazam yayınlıyoruz. 2002'den 2009'a kadarki dönemde Türkiye'de en düşük yüzde 10'luk gelire sahip olan dilimin, reel anlamda geliri yüzde 51 artmış. Yani Türkiye'deki nüfusun, en düşük yüzde 10 gelire sahip olan dilimde 2002'den 2009'a ne oldu diye baktığımızda reel olarak, yani enflasyonun üzerine yüzde 51 artmış. Peki en üst yüzde 10'luk dilime ne oldu diye baktığımızda Türkiye'de, en üst yüzde 10'luk dilimde de reel artış sadece yüzde 8. Bakın en alt dilimde yüzde 51 artış var, en üst dilimde yüzde 8 reel artış var. Bunlar TÜİK'in her yıl yayınladığı gelir dağılımı araştırmasının sonuçları.

Peki niye böyle oldu diye bakacak olursak, öncelikle bu dönemde Türkiye'de artık pek çok sektörde rekabet daha iyi çalışıyor. Benim rakibim yok, ben tek tabanca'yım, tekelim, çok rahat para kazanıyorum diyen şirket sayısı Türkiye'de çok çok azaldı. Şöyle bir 10 yıl, 15 yıl öncesinin Türkiye'deki şirket sayısına bakacak olursanız, belli başlı az sayıda holdingler vardı, ama her holding 100 alanda, 150 alanda iş yapıyordu. Şimdi bunları görüyorsunuz, hepsi kendisine sadece 3-4 tane alan seçti. Gerçekten rekabet gücünün olduğu, gerçekten ayakta kalabileceği 3-4 alan seçti her biri, bu 3-4 alana yoğunlaşıyor. Diğer bütün şirketlerin de tesislerini, varlıklarını hep elden çıkarttılar. Bakıyorsunuz bütün büyük kuruluşlara, Türkiye'nin büyük reel sektör kuruluşlarına, artık belli alanlara odaklanmak zorunda kaldılar. Yani eskisi gibi bir koruma alanı yok. Benim soyadım şu, dolayısıyla bu soyadıyla kurduğum her şirketin o sektörde doğal bir koruması vardır, devlet benimledir, kolay kolay o sektöre giriş-çıkış olmaz, özel uygulamalarla da zaten ben iyi para kazanırım. Dolayısıyla, ben her alana gireyim ki her alanda güzel para kazanayım devri bitti. Ve her alanda rekabet var şimdi Türkiye'de. Rekabetin iyi işlemediği alanlarla ilgili de Rekabet Kurumumuz var. Mükemmel çalışıyor mu? Açıkçası problemlerimiz var, yani göz göre göre Türkiye'de hataları oluyor. O kurumun daha güçlendirilmesi gerekiyor ve yaptırım gücünün de artması gerekiyor. İşte geçenlerde bankacılık sektörüyle ilgili, otomotiv sektörüyle ilgili biliyorsunuz Türkiye'de oldukça ciddi sayılabilecek cezalar yazıldı, uygulamalar tespit edildi. Bunlar başka sektörler için de her zaman olabilir. Bunlar nedir? Aslında önemli, medyaya da iyi bir şekilde yansıyan önemli örneklerdir. Rekabetin mutlaka çalışması gerekiyor, rekabet iyi çalıştıktan sonra zaten herhangi bir şirketin çok aşırı büyümesi, çok hakim bir piyasa payına sahip olması

kolay değil bugünün dünyasında. Çünkü ticaretin küreselleştiği, bilginin küreselleştiği, teknolojinin küreselleştiği bir dünyada yaşıyoruz. Yani bugün Türkiye içinde rakip çıkmazsa, gidip bir başka ülkeden başka bir yerden rakip çıkar ve kolay kolay adama iş yaptırmazlar. Ama bu ortamı devletin sağlaması gerekiyor. Siyasi karar vericilerin bu karar ortamını oluşturacak bir iradeye sahip olması gerekiyor. Aksi halde mümkün değil. Dünyanın en büyük ekonomisinde böylesine saçmalıklar diyebileceğim adeta gelişmeler yaşanabiliyorsa, Türkiye’de de dikkat etmezsek Allah korusun çok çok yanlış bir yapıya, çok çok yanlış bir düzene anında kayıp gidebiliriz ve burada da herkesin sorumluluğu var. Burada bizim mutlaka sivil toplum kuruluşlarımızı güçlendirmemiz gerekiyor. Uzun vadeli bakabilen, gerçekten iyi analiz yapan, araştırmacılarımızı, yorumcularımızı güçlendirmemiz gerekiyor. Korkmadan doğruyu yazacak, çizecek, söyleyecek çok sayıda insana ve kuruma ihtiyaç var Türkiye’de. Dünyanın her yerine bu böyle, ki hani olur da dönem dönem siyaset kurumu, siyasi irade böyle yanlış rüzgarlara, yanlış akımlara kapılacak olursa birden çıkıp dur diye açıkça söyleyebilmesi lazım, korkmadan söyleyebilmesi lazım. Burada basına da çok çok önemli görevler düşüyor. Bağımsız ve güçlü basın burada önemli, ama bağımsız ve güçlü basın derken basında da ayrı bir tekelleşme ve ayrı problemler getirebiliyor. Onu da yaşadık Türkiye’de. Yani orada da piyasa payı, hakimiyeti çok çok yüksek firmalar oluştuğunda, onun da nasıl yanlışlıklara, nasıl farklı ilişkilere yol açtığını da maalesef acı tecrübelerle yaşadık. Başka ülkelerden de çok örnekler var, orada da rekabet, orada da daha iyiyi üretme ve daha iyiyi daha uygun maliyetle üretme çabası şart.

Dikkat edin bayağı tehlikelere konulara dokunuyorum. Başka ülkede açıkçası siyasetçiler böyle rahat rahat bankalara, basına, şuna buna pek şey yapamazlar, kolay değildir. Ama niye bunu yapabiliyoruz Türkiye’de, yani niye açık açık bunları konuşabiliyoruz? Çünkü biz halkın güvenini kazanmış bir iktidar olduk bu dönemde. Doğruları söyledik, doğruları yaptık ve geniş kitleler bunu gördü.

Bakın seçime giden bir dönemdeyiz, yine yabancı konuklarımız için ben burada ifade edeyim bunu: Biz seçimlerden 6 ay önce banka kredi hacimlerine sınır getirmeye başladık. Aman kimseye dokunmayalım, bankalar bol bol kredi dağıtsın, hem bankalar iyi para kazanıyor, yöneticiler iyi para kazanıyor, Hükümete destek veriyor, bu krediler özellikle dar gelirli vatandaşlara böyle yaygın bir şekilde dağıtıyorsa en geniş segment de mutlu oluyor, daha doğrusu böylece oy verme ihtimali yükseliyor. Bunu işte Amerika’da yaşamışlar, biraz önceki sunuşun özü bu. Yani Mortgage krizi niye çıktı? 100 liralık eve 110-120 lira kredi vermeye başladı bankalar Amerika’da. Adamın hiç

parası yok cebinde, al sana anahtar dediler, önemli değil ödersin. Hatta evinin içine bir de eşya al, cebine de biraz para koy, 100 liralık ev aldın, 10 lira, 20 lira da cebine para koyayım demeye başladılar. Kimse dur demedi, diyemedi. Seçimlere 6 ay kala ne yapıyoruz Türkiye’de? Bankaların kredi hacmi üzerine sınırlama getiriyoruz, zorunlu karşılıkları artırıyoruz. Bankaların elindeki mevduatın yaklaşık 45 milyarlık kısmını aldık Merkez Bankasına park ettik şu anda, bunları kredi olarak veremesinler diye. Ama bunları biz böyle açık açık anlatınca, doğruları açık açık paylaşınca halk anlıyor, bundan korkmamak lazım.

Popülizm büyük bir hastalık. Bakın bu biraz önceki sunuşun problemlerine bakın, özünde popülizm var, özünde böyle geniş kitleleri mutlu edelim, bir de baskı gruplarıyla aman iyi geçinelim. Niye? Yeniden seçilmek adına. Ondan sonra geldi II. Dünya Savaşındaki sonraki en büyük ekonomik daralma dünyayı vurdu.

Bakın, geçenlerde Lüksembourg Başbakanı Sayın Juncker’in, ki Euro Bölgesi Dönem Başkanı Lüksembourg şu anda, enteresan bir ifadesi oldu. Dedi ki, biz dedi Avrupalı başbakanlar olarak aslında ne yapılacağını biliyoruz, ama yapılması gerekenleri yaptığımız zaman tekrar nasıl seçiliriz bunu bilemiyoruz, işin özü budur dedi. Açık açık bunu hani kamuoyu önünde söylediği için ben burada tekrar etmekte zarar görmüyorum. Birebir konuştuğumuz, inanın şu anda Avrupa’da pek çok hükümette tablo farklı değil. Çok zayıflamış iktidarlar iş başında, koalisyon hükümetleri, azınlık hükümetleri ve ciddi bir siyasi beka korkusu var pek çok siyasetçide ve siyasi partide. Doğruları yaparsak bir daha seçilemeyiz, iyi de biraz uzun vadeli bakacaksınız. Doğruları da açık açık söylemekten korkmayacaksınız. Ne oldu siz kendi siyasi partinizi kurtardınız, kendi siyasi geleceğinizi güya kurtarmak için adım attınız. O ülke ne oldu, o ülkenin çevreye verdiği zarar ne oldu? İşte şu anda bakın Yunanistan, Portekiz, İrlanda örneklerine, artık bunlar hani açıkça yardım isteyen ülkeler olduğu için başka ülkelerin ismini saymayacağım, yani sıradaki ülkelerden bahsetmeyeceğim. Ama bunlar açıkça yardım talebinde bulunan ve IMF, Avrupa Birliği’nden yardım alan ülkeler olduğu için söylüyorum. 1 sene önce, 2 sene önceki yaptıklarına ve söylediklerine bakın bu ülkelerin.

Çok uzağa gitmeyin, mesela 2009’da bu ülkelerde başbakanlar ne söylemiş? Demişler ki, biz ekonomik krizi aşacağız. Nasıl aşacaksınız? İşte daha çok para harcayacağız, vergileri düşüreceğiz, harcama çeki dağıtacağız. Bütçe açıklarımızı çoğaltacağız, bu şekilde piyasaya sağladığımız kaynaklar ekonomimizi büyütecek. İyi de sizin zaten borcunuz çoksa, zaten borcunuz piyasalar için bir risk kaynağı, bir endi-

şe kaynağı ise daha çok harcayarak, daha çok bütçe açığı vererek büyümeyi sağlamak sadece bir hayal. Çünkü unutmayın ki güven bu işin temeli. Piyasa güvenini sarstığınız anda ne kadar para harcarsanız harcayın eğer o borç risk haline geldiyse mümkün değil toparlamak. Ondan sonra başlıyor CDS spread'leri artmaya, reel faizler artmaya, işin içinden çıkılmaz bir tablo oluşuyor. Ne oldu? Bu ülkelerin üstünde de işte hükümetler değişti ya da değişecek. Yani kendimi kurtarayım, paçamı kurtarayım diyenler öyle hatalı işler yapıyorlar ki zaten 6 ay, 1 sene sürmüyor, ondan sonra piyasa gücü o kriz baskısı alıyor hükümetleri götürüyor. Burada sürdürülebilirlik önemli. Yani siyaset partilerin, siyasi aktörlerin de sadece bugünü, yarını değil, uzun vadeyi düşünmesi lazım.

Biz Türkiye'de oldukça farklı işler yaptık. Bakın 2009'da pek çok ülke, bahsettiğim ülkeler maliye politikalarında gevşemeyle canlılık katmaya çalışırken ekonomilerine, biz 2009'da çıktık herkesden önce mali sıkılaştırmaya gideceğimizi ilan ettik. O sene bütçe açığımız yüzde 7.4'e gidiyordu eğer hiç dokunmasaydık, yüzde 5.5'le bitirdik. Geçen sene 2010 yılında yüzde 3.6'lık bir açıkla bitirdik. Bu genel devlet, sadece merkezi hükümet değil, genel devletin açığı. Bu sene yüzde 3'ün de altında bir rakama gideceğiz. Ama ne oldu Türkiye'de? Biz bunu açıklayıp kamu borcunun ve bütçe açığının artık Türkiye için bir sorun olmayacağı konusunda kuvvetli mesajlar verince ve bunu da uygulamaya başlayınca Türkiye'nin kredi notları artmaya başladı, Türkiye'de reel faizler düştü, Türkiye'nin uluslararası kredibilitesi, itibarı çok çok farklı bir şekilde, olumlu bir şekilde değişti. Ve Türkiye olumlu bir şekilde ayrıştı bu karambolde. Avrupa ülkelerinin pek çoğundan Türkiye pozitif bir şekilde ayrışmış oldu. Bizim bugün itibarıyla ileriye şöyle bakacak olursak, özellikle finansal istikrar adına yaptıklarımız önemli. Tabi Türkiye'de bu gerçekleştirdiklerimiz önemli. Yine Türkiye'de ki konuklarımız bilir ama, uluslararası yabancı konuklarımız için şunları ifade edeyim: Bütün bu krizde Türkiye tek bir kamu bankasına tek bir liralık, kuruşluk kaynak aktarmamıştır. Türkiye'de bankalarla ilgili mevduat garantisinin sınırı dahi değişmemiştir. Biliyorsunuz Avrupa Birliği'nin genelinde 100 bin euro'ya çıktı. Bazı ülkeler daha da ötesini yaptı, sınırsız garanti getirdi ya da bankaların tümüne kefil olmak zorunda kaldılar. Biz bunların hiçbirisini yapmadık, çünkü hiçbir bankamızda sorun çıkmadı. Avrupa'nın belli başka bütün bankalarının Türkiye'de yatırımı var. Amerika'nın belli başlı bütün bankalarının Türkiye'de yatırımı var. Bunların New York'taki, Londra'daki, Brüksel'deki merkez operasyonları çok ciddi zarar gördü. Ama İstanbul operasyonları sapsağlam ayakta kaldı. Bunların yöneticileri aynı, ortakları aynı. Niye falanca banka Belçika'da, Hollanda'da batıyor, kurtarılmak zorun-

da kalıyor da, Türkiye operasyonu sapsağlam? Çünkü burada bizim kurallarımıza uyuyorlar, o kurallar ciddi kurallar. Uygulamada yaptırımlar ağır. Bundan korkmamak lazım. Yani zamanında tedbir almaktan, ihtiyatlı gitmekten korkmamak lazım.

Önümüzdeki dönemde Türkiye'deki özellikle finansal istikrarın sürdürülebilmesi için bizim kurumsal yapılanmalarımız da büyük önem taşıyor. Şu anda bu sektöre bakan Merkez Bankamız var, BDDK'mız var, TMSF var, SPK var, Hazine Müsteşarlığı var. Bunlar ağırlıklı, sürekli takip eden, sorumluluk taşıyan kuruluşlarımız. Ancak bu 5 kuruluştan 4'ü bağımsız. Yani hepsinin ayrı ayrı kurulları var ve kararlarını bu bağımsız kurullarda veriyorlar. Kurumlar arası diyalog, işbirliği hem önleyici tedbirlerde, proaktif tedbirlerde çok önemli, hem de Allah korusun bir sorun çıkarsa o sorunu çözmekte son derece önemli. İşte bunu sağlayabilmek için biz bir adım daha ötesine gidiyoruz ve finansal istikrar komitesi diye yeni bir yapılanmayı da başlatıyoruz. Bu finansal istikrar komitesi saydığım kurumların başkanlarının olduğu ve önemli konuları bir koordinasyon içerisinde, iletişim içerisinde beraberce konuşup tartıştığı ve ondan sonra orada oluşan kararların kurumlar tarafından uygulandığı bir yapı. Ve bundan sonraki dönemde bunun sadece Türkiye'de değil, her ülkede benzer yapıların kurulması konusunda da bizim kuvvetli tavsiyelerimiz var ve G-20 masası etrafında da konuştuğumuz bir konu bu. Sadece G-20 ülkelerini değil, tüm ülkelere de benzer yapıların oluşmasıyla ilgili kuvvetli tavsiyelerimiz var.

Değerli konuklar, değerli katılımcılar, değerli basın mensupları; önümüzdeki dönem, 2023 yılının Türkiye'si gerçekten hep beraber çalışmamız gereken ve arzu ettiğimiz hedeflere ulaşmamız gereken bir Türkiye. 2023 diyoruz, çünkü Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yıldönümü. Şu anda dünyanın 16. büyük ekonomisi Türkiye. Biz ilk 10 ekonomiden birisi olmayı hedefliyoruz. Bunun gerçekçi bir hedef olduğunu söylüyoruz. Yine kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasılanın 25 bin dolar mertebesine ulaşabileceğine söylüyoruz, hedefliyoruz. Türkiye'nin ihracatının da 500 milyar doları geçeceğini hedefliyoruz. Şöyle bir son 8,5 yıldır Türkiye nereden nereye geldi buna bakarsak, önümüzdeki 12 yıl içinde baktığımızda bunlar gerçekçi hedefler. Ama hiçbir şey yapmadan oturduğumuz yerde otomatik pilota bağlayalım, Türkiye o hedeflere doğru gitsin bu da gerçekçi değil. Daha atmamız gereken çok adım var, yapmamız gereken çok reform var. Özellikle Türkiye'de kamu maliyesi ayağını çok çok sağlam götürmek zorundayız. Hele hele bugünün dünyasında Türkiye'nin en son görmesi gereken tablo bir bütçe açığı, borç stoğuyla ilgili sıkıntılar. Buna asla asla izin vermemek gerekiyor. Oldukça iyi bir noktaya geldik ve bu borç

stokundaki azalış trendinin devam etmesi gerekiyor.

Para politikalarında Merkez Bankasının mutlaka fiyat istikrarını önceleyen duruşunun devam etmesi gerekiyor. Merkez Bankasını birinci önceliği fiyat istikrarı. Önce ona eğilecek. Onunla çelişmemek kaydıyla biz büyüme, istihdam politikalarını da desteklemesi gerektiğini de söylüyoruz, zaten kanunda da bunlar yazılı. Ama öncelik fiyat istikrarı. Yine finansal istikrar konusunda başta Merkez Bankası olmak üzere, ilgili bütün kurumların gerekli adımları korkmadan atması gerekiyor, kim ne derse desin. Bunu sağlamamız gerekiyor.

Öte yandan yapısal reformlarımıza hızla devam etmemiz gerekiyor. Türkiye'nin henüz tamamlamadığı reform alanları var. Örneğin, işgücü piyasası reformu. Şu anda eğitim sistemimizle işgücü piyasası arasında çok büyük kopukluklar var. Ve eğitim sistemimiz, modern ekonomik yapımızın ve ileride ulaşacağımız yapının ihtiyaçlarını karşılayacak bir görüntü maalesef arz etmiyor. Bunu hem ortaöğretim için söylüyorum, hem yükseköğretim için söylüyorum. Bununla ilgili güzel adımlar atmaya başladık. Özellikle son 2 yıllık dönemde YÖK, Sayın Hocomuz da burada, artık Çalışma Bakanlığımızla konuşuyor, Milli Eğitim Bakanlığımızla konuşuluyor, beraber çalışılıyor. Bunlar ilk, daha önce yoktu maalesef, daha önce yoktu böyle bir diyalog, böyle bir iletişim yoktu. Oturup konuşabilme ortamı yoktu. Birkaç ideolojik mesele vardı, YÖK deyince herkes o iki kelimeyi, üç kelimeyi hatırlıyor, YÖK şuna karşı, buna karşı. Yeni yeni bunlar değişiyor.

Yine Türkiye'de okullaşma oranı daha da artması gerekiyor. Meslek liselerinin oranının artması gerekiyor. Yani lise mezunu olanların bir meslek sahibi olarak hayata atılmaları gerekiyor. Üniversite diploması olan her kardeşimizin, o aldığı diplomanın karşılığı modern ekonomik yapımızla uyumlu olması gerekiyor. Şu anda maalesef bakıyoruz öyle bölümler var ki çocuklar okuyorlar, diplomalarını alıyorlar ondan sonra iş aramaya başlıyorlar, o diplomanın karşılığı yok, öyle bir alana da artık ihtiyaç yok. 10 bin kişi mezun oluyor, o diploması alıyor, belki yılda ihtiyacımız ancak 500 kişi o alanda. Geriye kalan 9 bin 500 kişi işsiz. Bütün bunları mutlaka bir bütünlük içerisinde ele almamız gerekiyor.

Yine önümüzdeki dönemde bunları da düşünen eğitim politikaları. Yani eğitim, sadece eğitim için eğitim değil. Yani insanların iyi bir iş, iyi bir meslek sahibi, ekonomide karşılığı bulunan bir iş ve meslek sahibi olmaları için eğitim.

Bir başka önemli reform alanımız önümüzdeki dönemle ilgili, yargı. Bir ülkenin gerçek anlamda ge-

lişmiş bir ekonomi olması çok sağlam bir yargı sistemiyle ancak mümkün, iyi işleyen mahkemelerle mümkün. Kısa sürede karar alan, öngörülebilir karar alan, tutarlı karar alan mahkemelerle mümkün. Gerçek anlamda bir hukuk devleti olmadıktan sonra, o arzu ettiğimiz kalkınmışlık düzeyine ulaşmamız Türkiye olarak çok da mümkün değil.

Bütün bunları kuşatan, bir çerçeveye oturtan yeni bir anayasa. O da yine Türkiye'nin en büyük ihtiyaçlarından birisi. Tavizsiz en ileri demokrasinin tanımlandığını, o demokrasinin çerçevesini çizen, temel hak ve özgürlükler konusunda olabildiğince açık ve Türkiye'yi gerçek anlamda bir hukuk devleti yapan bir yeni anayasa. Bütün bunlar, önümüzdeki dönemin önemli gündem maddeleri.

Tabi bunları çalışırken bir yandan da 2050'nin dünyasını, başta bahsettiğim o çalışmayı da dikkate almamız gerekiyor. Ve o 2050'nin dünyasında sadece ekonomik büyüme değil, yoksullukla mücadelede belli başarılar elde edinmiş bir dünya, çevreye olan itina, daha yaşanabilir bir dünya, daha yaşanabilir bir çevre için beraberce düşünülmüş, entegre bir şekilde düşünülmüş, kurgulanmış politikalar. Yine 2050'nin dünyası için, özellikle yoksulluğun azaldığı, artık açlık sınırının altında insanın kalmadığı bir dünya. Şu anda 1 milyar insan dünyada açlık sınırının altında yaşıyor, günlük 1 kişi 1 doların limitinin altında yaşıyor. Türkiye'de yok çok şükür öyle bir nüfus. Son gıda fiyatlarının artışları, Dünya Bankası'nın bir ay önce hazırladığı rapordan söylüyorum, son gıda raporlarındaki artış, açlık sınırının altındaki nüfus dünyada 44 milyon kişi daha az. Yani 1 milyarın biraz altındaydı, şimdi 1 milyarın az üstüne çıktı. Yani son enerji fiyatlarındaki gelişmeler, gıda fiyatlarındaki gelişmeler gerçekten çok olumsuz etki yapıyor pek çok ülkede. Sosyal huzuru, sosyal barışı bozan önemli ... vardır. Ve mutlaka geliri iyi olan zengin ülkelerin politikalar üretirken fakirleri de düşünmesi, geliri düşük olan ülkeleri de düşünmesi. Alabildiğince karbon salınımıyla bir yandan kendi ekonomi kalkınmasını, kendi ekonomik büyümesini gerçekleştirirken, öte yandan okyanusun ortasındaki, Pasifik Okyanusunun ortasındaki bazı ada ülkelerinin varlığının artık mümkün olmayacağı. O ada ülkelerden bazılarının oturacak yeni bir vatan, yeni bir yerleşim merkezi aramaya başladıklarını da yine unutmamamız. Dolayısıyla, herkesi bu küresel sorumluluk duygusuyla hareket etmesi gerekiyor. Hiçbir ülke tek başına değil bu dünyada.

İşte bütün bu konular artık akli selimle ele alınması gereken konular. Vizyon sahibi siyasetçilerle, vizyon sahibi yönetimlerle, hükümetlerle çalışması gereken konular ve benim şöyle bir önerim var: Bu kriz hiç olmazsa bazı ülkelerde şöyle bir kendilerini sar-

sıp akıllarını başlarına almaları için bir vesile olur diye düşünüyorum. Bazı toplumlarda da popülizme prim vermeyen hükümetlerin, partilerin iş başına gelebilmesi için bir desteği olmasını arzu ediyorum, hayal ediyorum. Bizim 2002 yılımız o açıdan çok maliyetli oldu ama, yani bu krizden aldığımız dersler de fena olmadı. Türkiye’de siyaset kurumu yeni baştan yazıldı, Türkiye’de siyaset yapma anlayışı değişti, Türkiye’de ekonomi politikalarında çok ciddi bir farklı bakış meydana geldi. İşte bu krizi fırsat olarak kullanabilirim, krizin maliyetlerini, derslerini, krizin o acı tablosunu fırsata dönüştürüp doğruları yapmak için bir zemin olarak bunu kullanabilmek de çok önemli. Çünkü bugün bankacılıkla ilgili sorun yaşayan ülkeler bu krizin verdiği acıyla, hasarla, sıkıntıyla eğer bu doğruları yapmazlarsa, yarın işler biraz toparlan gibi olsun, mümkün değil bu adımları atamayacaklar, yapamayacaklar. Biz onun OECD masası içerisinde, G-20 masası çerçevesinde, Avrupa Birliği Bakanları masası çerçevesinde hep dile getirdik. Daha 3 gün önce Brüksel’de 27 AB ekonomi maliye bakanının oturduğu masa etrafında bunu yine dedik. Bakın dedik, bugün, zaman bugün, beklemeyin. Sizin güçlü bir maliye politikası çerçevesine ihtiyacınız var. Tek para birimini kullanıp da herkesin istediği gibi açık verdiği bir yapıyı sürdürmeniz mümkün değil, adil değil. Yüzde 10 açık veren ülkeler, yüzde 1-2 açık veren ülkelerin sırtından geçiniyor bugün Avrupa Birliği’nde. Bunu yarın kendi halkınıza anlatamayacaksınız, yarın bu ülkeler kendi halklarına anlatamayacaklar. Kendi haklarına anlatamayınca yarın o tedbirleri parlamentolarından geçirmeleri zordur. Parlamentolarından geçiremeyince yeni bir felaket zinciri Allah korusun başlayabilir. Yani bugün tek bir AB üyesi ülkenin, o ülke hiç önemli değil, borcunu ödeyemeyecek duruma düşmesi, default’a düşmesi, arka arkaya çok ciddi bir zincir reaksiyon, bir domino etkisi oluşturacaktır, bu kaçınılmazdır. Dolayısıyla, şu anda reform yapma zamanı, zor kararlar alma zamanı. Ve herkesin kendi şahsını, kendi partisini değil memleketini ve dünya istikrarı düşünmesi gereken bir dönem.

İşte biz Türkiye’de mümkün olduğunca bu çerçevede konulara bakıyoruz, bu çerçevede, bu zeminde politikalarımızı oluşturmaya çalışıyoruz. Ve çok şükür halkımızdan da takdir görüyoruz. 8,5 yıl sonra 3. kez seçime giriyoruz ve hala en çok destek gören siyasi partiyiz ve bu destekler seçim döneminde artarak gitti. Biz problemlerimizi, sıkıntılarımızı açıkça paylaştık halkımızla, açık açık söyledik bunları; dedik biz bunu yapmak zorundayız, başka şu anda alternatif yok. Başkaları başka bir şeyler söylüyorsa o çok inandırıcı değil. Doğruyu söylediğinizde Türk halkı bunu anlıyor, yeter ki mesajlar ulaşsın. Bugün Türkiye’de bakın yine yabancı konuklar için söylüyorum; 400’ün üzerinde televizyon vardır, 1100 tane

radio var. 30 santimlik çanak anteni alıp takan vatandaşımız, bir çanak anten ve uydu alıcı en fazla 30 dolar, 40 dolara, 50 dolara mal olacak bir şey, onu alıp taktığında her şeyi takip ediyor. Televizyonun başına oturuyor, akşam 20 tane, 30 tane tartışma programını izleyebiliyor, herkes her şeyi konuşuyor, tartışıyor. Yasak kelime yok, her şey tartışılıyor. Her şey açıkça tartışıldıktan sonra, o ortak akıl ürünü politikalar oluşuyor. İşte bu açık tartışma ortamını korumamız lazım, muhafaza etmemiz lazım ve asla bu konuda tekelleşmeye izin vermememiz lazım. Herkesin belli bir çerçevede özgürce arzu ettiği cümleleri söylemesi lazım ki halk hepsini dinlesin sonra kararını versin. Halk doğru bilgiye ulaştıktan sonra, doğru bilgilere kolayca eriştikten sonra ve herkesi dinledikten sonra zaten doğru karar orada oluşuyor. Yeter ki oradaki iletişim engellenmesin, yönlendirilmiş bir şekilde halka bilgilerin sunulması gibi bir tablo söz konusu olmasın.

Bunlar sadece Türkiye için değil pek çok ülke için önem taşıyor. Hele hele bugünün dünyasında pek çok ülkenin dikkat etmesi gereken konular. Ve siyasi irade güçlü olduktan sonra, güçlü bir halk desteği olduktan sonra doğru ekonomik politikaları uygulamak kolaylaşıyor. Güçlü bir halk desteği, güçlü bir siyasi irade olmadıktan sonra bu yanlışları o ülkeler sürdürüyor, işte bundan mutlaka kaçınmak lazım, mutlaka böyle bir tabloyu engellemek için hep beraber herkesin sorumluluk bilinci içerisinde çalışması gerekiyor.

Ben tekrar bugünkü konferansı düzenledikleri için Fatih Üniversitesi’ne İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesine özellikle teşekkürümü sunmak istiyorum ve konferansın bundan sonraki bölümüne, ki bugün öğleden sonra ve daha sonra yemek var öğle arasında, öğleden sonra paneller var, yarın devam edecek. İnşallah buradan çıkacak fikirleri de arkadaşlarımız da takip edecekler, bizler de buradaki tartışmalardan, üretilen fikirlerden azami bir şekilde istifade etmeye çalışacağız.

Ben tekrar hepinize saygılarımı sevgilerimi sunuyorum.